Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

15. rujna 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članci 47. i 48. – Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – Članak 6. – Direktiva (EU) 2016/343 – Jačanje određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku – Članak 8. – Pravo sudjelovati na raspravi – Odluka o vraćanju kojoj je pridodana zabrana ulaska u trajanju od pet godina – Uvjeti za održavanje rasprave u odsutnosti dotične osobe – Obveza sudjelovanja na raspravi predviđena nacionalnim pravom”

U predmetu C-420/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski Rajonen sad (Općinski sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 7. kolovoza 2020., koju je Sud zaprimio 9. rujna 2020., u kaznenom postupku protiv

**HN,**

uz sudjelovanje:

**Sofijska rajonna prokuratura**

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik vijeća, L. Bay Larsen (izvjestitelj), potpredsjednik Suda, I. Ziemele, P. G. Xuereb i A. Kumin, suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: M. Longar, administrator,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 8. prosinca 2021.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za osobu HN, N. Nikolova, *advokat*,

– za njemačku vladu, F. Halabi, M. Hellmann, R. Kanitz i J. Möller, u svojstvu agenata,

– za mađarsku vladu, M. Z. Fehér i R. Kissné Berta, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: bugarski

– za nizozemsku vladu, M. K. Bulterman i M. H. S. Gijzen, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, M. Wasmeier i I. Zaloguin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 3. ožujka 2022.,

donosi sljedeću

**Presudu**

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 8. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.).

2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv osobe HN zbog upotrebe nevjerodostojnih isprava.

## Pravni okvir

### *Pravo Unije*

*Direktiva 2008/115/EZ*

3 Člankom 1. Direktive 2008/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom (SL 2008., L 348, str. 98.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 8., str. 188.) predviđa se:

„Ovom se Direktivom utvrđuju zajednički standardi i postupci koji se trebaju primjenjivati u državama članicama za vraćanje državljana trećih zemalja koji nemaju zakonit boravak u skladu s temeljnim pravima kao općim načelima prava [Unije] kao i međunarodnog prava, uključujući zaštitu izbjeglica i ljudskih prava.”

4 Člankom 11. stavcima 1. i 3. te direktive određuje se:

„1. Odlukama o vraćanju pridodaje se zabrana ulaska:

(a) ako nije odobreno vrijeme za dobrovoljni odlazak; ili

(b) ako nije poštovana obveza vraćanja.

U drugim se slučajevima odlukama o vraćanju može pridodati zabrana ulaska.

[…]

3. Države članice razmatraju ukidanje ili suspenziju zabrane ulaska kada državljanin treće zemlje na kojega se zabrana ulaska odnosi u skladu sa stavkom 1. podstavkom 2. može dokazati da je on ili ona napustio državno područje države članice u potpunosti poštujući odluku o vraćanju.

[…]

Države članice mogu se suzdržati od izdavanja, ukidanja ili suspenzije zabrane ulaska u pojedinačnim slučajevima iz humanitarnih razloga.

Države članice mogu ukinuti ili suspendirati zabranu ulaska u pojedinačnom slučaju ili nekim vrstama slučajeva iz drugih razloga.”

*Direktiva 2016/343*

5 Uvodne izjave 9., 10., 35., 36. i 48. Direktive 2016/343 glase kako slijedi:

„(9) Svrha je ove Direktive jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o određenim vidovima pretpostavke nedužnosti i pravu sudjelovati na raspravi.

(10) Utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o zaštiti postupovnih prava osumnjičenika ili optuženika, ova Direktiva nastoji ojačati međusobno povjerenje država članica u njihove sustave kaznenog pravosuđa te time olakšati uzajamno priznavanje odluka u kaznenim stvarima. Takvim zajedničkim minimalnim pravilima mogle bi se ukloniti i prepreke slobodnom kretanju građana na području država članica.

[…]

(35) Pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluju na raspravi nije apsolutno. U određenim bi se okolnostima osumnjičenik i optuženik trebali moći, izrijekom ili prešutno, ali jasno, odreći tog prava.

(36) U određenim okolnostima trebalo bi biti moguće donijeti odluku o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika čak i ako dotična osoba ne sudjeluje na raspravi. To može biti slučaj ako se osumnjičenika ili optuženika pravovremeno obavijesti o raspravi i o posljedicama nedolaska, no ta se osoba svejedno ne pojavi. Obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o raspravi trebalo bi podrazumijevati da mu je osobno uručen sudski poziv ili da je na neki drugi način primio službene informacije o dogovorenom mjestu i vremenu rasprave na način koji mu je omogućio da bude upoznat s održavanjem rasprave. Obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o posljedicama nedolaska bi se posebno trebalo tumačiti kao obavješćivanje te osobe da se odluka može donijeti ako se ona i ne pojavi na raspravi.

[…]

(48) S obzirom na to da se ovom Direktivom utvrđuju minimalna pravila, države članice trebale bi moći proširiti prava utvrđena ovom Direktivom kako bi osigurale višu razinu zaštite. Razina zaštite koju pružaju države članice nikad ne bi smjela pasti ispod razine standarda predviđenih Poveljom [Europske unije o temeljnim pravima] i [Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950.], kako ih tumače Sud i Europski sud za ljudska prava."

6 Članak 1. te direktive glasi:

„Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička minimalna pravila koja se odnose na:

(a) određene vidove pretpostavke nedužnosti u kaznenim postupcima;

(b) pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku."

7 Članak 8. stavci 1. do 4. navedene direktive glasi kako slijedi:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih.

2. Države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti pod uvjetom da:

(a) osumnjičenik ili optuženik pravovremeno je obaviješten o raspravi i o posljedicama neopravdanog nedolaska; ili

(b) osumnjičenika ili optuženika koji je obaviješten o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osumnjičenik ili optuženik sam imenovao ili ga je imenovala država.

3. Odluka koja je donesena u skladu sa stavkom 2. može se izvršiti protiv dotičnog osumnjičenika ili optuženika.

4. Kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz stavka 2. ovog članka jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih napora, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke. U tom slučaju države članice osiguravaju da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirane o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9."

### *Bugarsko pravo*

8 Članak 93. Nakazatelen kodeksa (Kazneni zakonik), u verziji primjenjivoj na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: NK), glasi kako slijedi:

„U ovom zakoniku sljedeći izrazi koriste se u sljedećem smislu:

[…]

7. ‚teško kazneno djelo' :kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora dulja od pet godina, kazna doživotnog zatvora ili doživotni zatvor bez mogućnosti ublažavanja kazne.

[…]"

9 U skladu s člankom 308. NK-a:

„1. Tko sastavlja nevjerodostojnu službenu ispravu ili krivotvori sadržaj službene isprave za njezino korištenje, kaznit će se za krivotvorenje kaznom zatvora do najviše tri godine.

2. Ako je predmet djela iz stavka 1. […] bugarska ili strana identifikacijska isprava […], kazna zatvora iznosi najviše osam godina."

10 Članak 316. NK-a glasi:

„Kazna predviđena u prethodnim člancima ovog poglavlja također se izriče svakoj osobi koja svjesno koristi nevjerodostojnu ili krivotvorenu ispravu, netočnu ispravu ili ispravu iz prethodnog članka, ako je se ne može smatrati odgovornom za njezino sastavljanje."

11 Članak 269. Nakazatelno procesualen kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku), u verziji primjenjivoj na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: NPK), glasi:

„1. Ako je optuženik optužen za teško kazneno djelo, njegova prisutnost na suđenju je obvezna.

2. Sud može naložiti da okrivljenik mora sudjelovati i u slučajevima kada njegova prisutnost nije obvezna ako je to sudjelovanje nužno za utvrđivanje objektivne istine.

3. Pod uvjetom da to ne sprečava utvrđenje objektivne istine, predmet se može ispitati u odsutnosti optuženika ako:

1. optuženik se ne nalazi na adresi koju je naveo ili je promijenio adresu a da o tome nije obavijestio nadležno tijelo;

2. mjesto njegova boravišta u Bugarskoj nije poznato i nije utvrđeno nakon temeljite istrage;

3. uredno je pozvan, nije naveo opravdane razloge za nedolazak i poštovan je postupak iz članka 247.b stavka 1.;

4. nalazi se izvan državnog područja Republike Bugarske i:
   (a) mjesto njegova boravišta nije poznato;
   (b) ne može se navesti zbog drugih razloga;
   (c) bio je uredno pozvan i nije naveo valjane razloge za nedolazak."

12 Članak 10. stavak 1. Zakona za čuždencite v Republika Bulgaria (Zakon o strancima u Republici Bugarskoj) (DV br. 153 od 23. prosinca 1998.), u verziji koja se primjenjuje na činjenice u glavnom postupku, glasi:

„Izdavanje vize ili ulazak u zemlju strancu se zabranjuje kada:

[…]

7. je on pokušao ući na državno područje ili prijeći preko njega koristeći se ispravama, vizom ili nevjerodostojnim ili krivotvorenim dozvolama boravka;

[…]”

13 U članku 41. tog zakona određuje se:

„Vraćanje se određuje ako:

[…]

5. se utvrdi da je stranac zakonito ušao preko državne granice, ali pokušava napustiti zemlju na mjestu prijelaza koje nije ovlašteno u tu svrhu ili s nevjerodostojnom ili krivotvorenom putovnicom ili ispravom koja zamjenjuje putovnicu.”

14 Članak 42.h stavak 1. navedenog zakona glasi kako slijedi:

„Zabrana ulaska i boravka na državnom području država članica Europske unije određuje se ako:

su ispunjeni uvjeti iz članka 10. stavka 1.;

[…]”

## Glavni postupak i prethodna pitanja

15 HN, albanski državljanin, osumnjičen je da je 11. ožujka 2020. predočio nevjerodostojnu putovnicu i nevjerodostojnu osobnu iskaznicu koje su izgledale kao da su ih izdala nadležna grčka tijela, na graničnoj kontroli zračne luke u Sofiji (Bugarska) radi ukrcaja na let za Bristol (Ujedinjena Kraljevina).

16 Nakon što su ga istog dana uhitile policijske snage Sofijska rajonna prokuratura (Općinsko državno odvjetništvo u Sofiji, Bugarska) pokrenulo je istražni postupak zbog korištenja nevjerodostojnim dokumentima.

17 Idućeg dana ravnatelj Gранично policejsko upravlenie – Sofia (Uprava granične policije u Sofiji, Bugarska) donio je protiv osobe HN odluku o vraćanju kojoj je pridodana zabrana ulaska u trajanju od pet godina, počevši od 12. ožujka 2020. do 11. ožujka 2025.

18 Dana 23. travnja 2020. osoba HN optužena je odlukom tijela nadležnog za istragu zbog korištenja nevjerodostojnim ispravama. Ta je odluka upućena osobi HN i njezinoj odvjetnici 27. travnja 2020. Tom prilikom osoba HN upoznata je sa svojim pravima, osobito pravima koja proizlaze iz članka 269. NPK-a u vezi s odvijanjem postupka u odsutnosti i posljedicama takvog postupka.

19 Na saslušanju koje je održano istog dana osoba HN izjavila je da razumije prava koja su joj izložena, da ne želi sudjelovati u postupku jer bi joj takvo sudjelovanje nametnulo neproporcionalne troškove i da u potpunosti ima povjerenje u svoju odvjetnicu da je zastupa u okviru postupka u odsutnosti.

20 Dana 27. svibnja 2020. optužnica protiv osobe HN za kazneno djelo predviđeno člankom 316. NK-a, u vezi s člankom 308. NK-a, podnesena je radi ispitivanja sudu koji je uputio zahtjev, Sofijskom Rajonen sadu (Općinski sud u Sofiji, Bugarska).

21 Rješenjem od 24. lipnja 2020. taj je sud odredio datum prethodne javne rasprave za 23. srpnja 2020., a sudac izvjestitelj naložio je da se osobi HN, putem bugarskog ministarstva unutarnjih poslova, dostavi prijevod tog rješenja kao i optužnice na albanski jezik. U navedenom rješenju također je navedeno da je prisutnost optuženika na raspravi obvezna, u skladu sa stavkom 1. članka 269. NPK-a i da se postupak u odsutnosti može odvijati samo u skladu s uvjetima predviđenima u stavku 3. tog članka.

22 To ministarstvo je 16. srpnja 2020. obavijestilo navedeni sud da je osoba HN vraćena na bugarsku granicu 16. lipnja 2020., u skladu s odlukom o vraćanju koju je protiv nje donijela uprava granične policije, a zbog te okolnosti nije ju se moglo uredno obavijestiti o sudskom postupku koji je protiv nje pokrenut.

23 U tim je okolnostima Sofijski Rajonen sad (Općinski sud u Sofiji) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li dopušteno ograničenje prava optuženikâ predviđenog člankom 8. stavkom 1. [Direktive 2016/343] da osobno sudjeluju na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih, koje je propisano nacionalnim zakonodavstvom, u skladu s kojim se službeno optuženim strancima može izreći upravna zabrana ulaska i boravka u državi u kojoj se vodi kazneni postupak?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, bi li se ispunili uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. točkama (a) i/ili (b) [Direktive 2016/343] u pogledu vođenja rasprave u odsutnosti stranog optuženika ako je bio propisno obaviješten o kaznenom predmetu i o posljedicama neopravdanog nedolaska te ako ga zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je optuženik sâm imenovao ili ga je imenovala država, ali se njegovoj osobnoj nazočnosti protivi zabrana ulaska i boravka u zemlji u kojoj se vodi kazneni postupak, a koja je donesena u okviru upravnog postupka?

3. Je li dopušteno određenim nacionalnim propisom preoblikovati pravo optuženika na temelju članka 8. stavka 1. [Direktive 2016/343] da sudjeluje na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njega u njegovu postupovnu obvezu? Konkretno: osiguravaju li države članice na taj način višu razinu zaštite u smislu uvodne izjave 48. ili takva praksa, naprotiv, nije u skladu s uvodnom izjavom 35. te direktive, u kojoj se navodi da navedeno pravo optuženika nije apsolutno i da ga se može odreći?

4. Je li dopušteno da se optuženik unaprijed tijekom istražnog postupka jasno odrekne prava na temelju članka 8. stavka 1. [Direktive 2016/343] da osobno sudjeluje na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njega, pod uvjetom da je optuženik bio obaviješten o posljedicama neopravdanog nedolaska?”

## O prethodnim pitanjima

### *Treće pitanje*

24 Svojim trećim pitanjem, koje valja ispitati na prvome mjestu, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. stavak 1. Direktive 2016/343 tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis kojim se predviđa obveza osumnjičenika i optuženika u kaznenom postupku da sudjeluju na raspravi.

*Dopuštenost*

25 Europska komisija sumnja u dopuštenost trećeg pitanja, koje u ovom predmetu više čini teorijski interes, uzimajući u obzir nemogućnost optuženika da dođe u državu članicu u kojoj se odvija rasprava.

26 U tom pogledu, valja podsjetiti na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova koja je određena člankom 267. UFEU-a isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da uvažavajući posebnosti predmeta ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Slijedom navedenog, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud načelno mora donijeti odluku (presuda od 15. srpnja 2021.,The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, t. 54. i navedena sudska praksa).

27 Iz navedenog proizlazi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti. Sud može odbiti odlučiti o zahtjevu za prethodnu odluku nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje ili ocjena valjanosti pravnog pravila Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima kako bi mogao dati koristan odgovor na upućena pitanja (presuda od 28. travnja 2022., Caruter, C-642/20, EU:C:2022:308, t. 29. i navedena sudska praksa).

28 Međutim, iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje proizlazi da bugarsko pravo predviđa obvezu prisutnosti optuženikâ na raspravi za teško kazneno djelo, kao što je ono koje se u ovom slučaju stavlja na teret osobi HN, i da se stoga na temelju bugarskog prava na nju primjenjuje ta obveza.

29 U tom kontekstu, okolnost da se osoba HN nalazi izvan bugarskog državnog područja i da joj je zabranjeno ući na to područje nije dovoljna kako bi se utvrdilo da treće pitanje, koje se odnosi na usklađenost takve obveze s pravom Unije, očito nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka i, prema tome, za obaranje pretpostavke relevantnosti koju uživa to pitanje.

30 Iz toga slijedi da je treće pitanje dopušteno.

*Meritum*

31 U članku 8. stavku 1. Direktive 2016/343 predviđa se da države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih.

32 Iz teksta te odredbe jasno proizlazi da države članice moraju osumnjičenicima i optuženicima omogućiti da budu prisutni na raspravi.

33 Nasuprot tomu, navedena odredba ne daje nikakvo pojašnjenje u pogledu mogućnosti da države članice predvide da je takva prisutnost obvezna.

34 Osim toga, druge odredbe te direktive upućuju na to da države članice mogu organizirati raspravu u odsutnosti dotične osobe.

35 Tako članak 8. stavak 2. navedene direktive određuje da države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti, ako su ispunjeni određeni uvjeti.

36 Kontekst tih uvjeta pojašnjen je u uvodnoj izjavi 35. Direktive 2016/343, u kojoj se navodi logika koja se provodi u članku 8. stavku 2. te direktive, prema kojoj određena postupanja koja nisu dvosmislena, koja odražavaju želju osumnjičenika ili optuženika da se odreknu svojeg prava sudjelovati na raspravi, moraju omogućiti suđenje u njegovoj odsutnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 35.).

37 Dakle, iako ta odredba, pod određenim uvjetima, dopušta državama članicama da predvide da se kazneni postupak može održati u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, njome se državama članicama ni na koji način ne nalaže da predvide takvu mogućnost u svojem nacionalnom pravu.

38 Isto tako, u stavku 4. članka 8. navedene direktive određuje se da kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz stavka 2. tog članka jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih napora, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke.

39 Stoga iz teksta članka 8. stavka 4. iste direktive, a osobito iz uporabe izraza „kada”, proizlazi da je zakonodavac Unije državama članicama samo namjeravao dati mogućnost da predvide organizaciju suđenja u odsutnosti dotične osobe.

40 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da se člankom 8. Direktive 2016/343 samo predviđa i uređuje pravo osumnjičenikâ i optuženikâ da sudjeluju na raspravi kao i iznimke od tog prava, pri čemu se državama članicama ne nalaže ili ne zabranjuje da uvedu obvezu za sve osumnjičenike ili optuženike da sudjeluju na raspravi.

41 U tom kontekstu valja podsjetiti na to da iz članka 1. te direktive proizlazi da je njezin cilj utvrditi zajednička minimalna pravila koja se odnose na određene vidove pretpostavke nedužnosti u kaznenim postupcima kao i pravo sudjelovati na raspravi u tim postupcima, a ne provesti iscrpno

usklađivanje kaznenog postupka (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 43. i navedenu sudsku praksu).

42 Stoga, s obzirom na ograničeni doseg usklađivanja koje se provodi navedenom direktivom i okolnost da ona ne uređuje pitanje mogu li države članice zahtijevati nazočnost osumnjičenika ili optuženika na raspravi, takvo pitanje obuhvaćeno je samo nacionalnim pravom.

43 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 1. Direktive 2016/343 treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa obveza osumnjičenika i optuženika u kaznenom postupku da sudjeluju na raspravi.

### *Četvrto pitanje*

44 Iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje proizlazi da je četvrto pitanje postavljeno u slučaju da se na treće pitanje odgovori na način da se članku 8. stavku 1. Direktive 2016/343 protivi nacionalni propis kojim se predviđa obveza sudjelovanja u kaznenom postupku.

45 Stoga, imajući u vidu odgovor dan na treće pitanje, na četvrto pitanje ne treba odgovarati.

### *Prvo i drugo pitanje*

46 Svojim prvim i drugim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. stavke 1. i 2. Direktive 2016/343 tumačiti na način da mu se protivi propis države članice koji dopušta održavanje rasprave u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika iako se ta osoba nalazi izvan te države članice i ne može ući na njezino državno područje zbog zabrane ulaska koju su u odnosu na nju donijela nadležna tijela te države članice.

47 Kao što je to istaknuto u točkama 32. i 40. ove presude, članak 8. Direktive 2016/343 predviđa i uređuje obveze koje države članice imaju kako bi osumnjičenicima i optuženicima omogućile da budu prisutni na raspravi.

48 U skladu s člankom 8. stavkom 2. te direktive države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti pod uvjetom da je ta osoba pravovremeno obaviještena o raspravi i o posljedicama neopravdanog nedolaska ili da tu osobu, koja je obaviještena o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osoba sama imenovala ili ga je imenovala država.

49 Točno je da se ni jedan od uvjeta iz te odredbe izričito ne odnosi na mogućnost navedene osobe da fizički dođe na državno područje države članice u kojoj se vodi kazneni postupak kako bi u njemu sudjelovala.

50 S obzirom na navedeno, kao što je to istaknuto u točkama 35. i 36. ove presude, svrha je uvjeta navedenih u toj odredbi ograničiti izvršavanje takve mogućnosti koja se daje državama članicama na situacije u kojima se smatra da je dotična osoba dobrovoljno i nedvosmisleno odustala od sudjelovanja u svojem suđenju.

51 U tom kontekstu valja istaknuti da članak 8. stavak 2. Direktive 2016/343 daje posebnu važnost obavješćivanju dotične osobe, s obzirom na to da izričito uvjetuje svaku mogućnost organiziranja rasprave u odsutnosti time da je ta osoba bila obaviještena o raspravi.

52 Tako uvodna izjava 36. Direktive 2016/343 pojašnjava da bi obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o raspravi trebalo podrazumijevati da mu je osobno uručen sudski poziv ili da je na neki drugi način primio službene informacije o dogovorenom mjestu i vremenu rasprave na način koji mu je omogućio da bude upoznat s održavanjem rasprave.

53 Također valja istaknuti da je svrha navedene direktive, kao što to proizlazi iz njezinih uvodnih izjava 9. i 10., jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku, kako bi se ojačalo povjerenje država članica u kaznenopravne sustave drugih država članica i, slijedom toga, olakšalo uzajamno priznavanje odluka u kaznenim stvarima (presuda od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 36.).

54 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku bitan element prava na pošteno suđenje zajamčenog člankom 47. drugim i trećim stavkom te člankom 48. Povelje o temeljnim pravima koji, kao što se to pojašnjava Objašnjenjima koja se odnose na Povelju Europske unije o temeljnim pravima (SL 2007., C 303, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 7., str. 120.), odgovaraju članku 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP) (vidjeti u tom smislu presude od 24. svibnja 2016., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, t. 42., i od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 51.).

55 Stoga Sud mora osigurati da njegovo tumačenje članka 47. drugog i trećeg stavka i članka 48. Povelje o temeljnim pravima zajamči razinu zaštite kojom se ne povređuje ona zajamčena člankom 6. EKLJP-a, kako ga tumači Europski sud za ljudska prava (vidjeti u tom smislu presudu od 23. studenoga 2021., IS (Nezakonitost rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku), C-564/19, EU:C:2021:949, t. 101.).

56 Međutim, iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava proizlazi da je pojavljivanje okrivljenika od ključne važnosti u interesu pravičnog i poštenog kaznenog postupka i da je obveza da se okrivljeniku zajamči pravo da bude prisutan u raspravnoj dvorani jedan od bitnih elemenata članka 6. EKLJP-a (ESLJP, 18. listopada 2006., Hermi protiv Italije, CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, t. 58.).

57 Prema toj sudskoj praksi, ni tekst ni duh članka 6. EKLJP-a ne sprečavaju osobu da se svojevoljno, izričito ili prešutno, odrekne jamstava na pravično suđenje. Međutim, odricanje od prava na sudjelovanje na raspravi mora biti nedvosmisleno utvrđeno i popraćeno minimumom jamstava koja odgovaraju njegovoj važnosti (ESLJP, 1. ožujka 2006., Sejdovic protiv Italije, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, t. 86., kao i ESLJP, 13. ožujka 2018., Vilches Coronado i dr. protiv Španjolske, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, t. 36.).

58 Iz tih razmatranja proizlazi da je cilj uvjeta kojima članak 8. stavak 2. Direktive 2016/343 određuje izvršavanje mogućnosti koja je državama članicama dodijeljena tom odredbom da predvide organizaciju postupka u odsutnosti dotične osobe, osobito uvjeta obavještavanja te osobe, ograničiti izvršavanje takve mogućnosti na situacije u kojima je navedena osoba imala stvarnu mogućnost sudjelovati u tom postupku i toga se dobrovoljno i nedvosmisleno odrekla.

59 Međutim, država članica koja bi samo obavijestila dotičnu osobu, kojoj je zabranjen ulazak na njezino državno područje, o raspravi, a da pritom u takvim okolnostima nije predvidjela mjere koje omogućuju da joj se odobri ulazak na to državno područje unatoč toj zabrani, uskratila bi toj osobi svaku stvarnu mogućnost da stvarno ostvari svoje pravo sudjelovati na raspravi, čime bi se oduzeo svaki koristan učinak uvjetima predviđenima tom odredbom.

60 Naime, takva situacija razlikuje se od situacije u kojoj se dotična osoba dobrovoljno i nedvosmisleno odriče svojeg prava sudjelovati na raspravi.

61 S obzirom na sve te elemente, valja smatrati da se članku 8. stavku 2. Direktive 2016/343 implicitno protivi to da država članica organizira postupak u odsutnosti dotične osobe, kojoj je zabranjen ulazak na njezino državno područje a da pritom ne predviđa mjere koje omogućuju odobravanje njezina ulaska na to područje unatoč toj zabrani.

62 Budući da iz odluke kojom je upućeno prethodno pitanje proizlazi da je u ovom slučaju dotična osoba spriječena ući na državno područje države članice u kojoj se odvija postupak zbog zabrane ulaska koju su u odnosu na nju donijela nadležna tijela te države članice, valja još provjeriti protivi li se Direktivi 2008/115 to da u takvoj situaciji predmetna država članica ukine ili suspendira zabranu ulaska koja je naložena toj osobi.

63 U tom pogledu valja podsjetiti na to da ta direktiva – kojom se utvrđuju zajednički standardi i postupci koji se imaju primjenjivati u državama članicama za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom u slučajevima u kojima je odluci o vraćanju pridodana zabrana ulaska – državama članicama dopušta, kao što je to predviđeno u njezinu članku 11. stavku 3., da ukinu ili suspendiraju takvu zabranu.

64 Tako se u četvrtom podstavku tog stavka pojašnjava da se u pojedinačnim slučajevima ili određenim kategorijama slučajeva, zbog drugih razloga, takva mogućnost priznaje državama članicama.

65 Kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 87. svojeg mišljenja, članak 11. stavak 3. četvrti podstavak Direktive 2008/115 daje državama članicama široku marginu prosudbe za utvrđivanje slučajeva u kojima smatraju da valja suspendirati ili ukinuti zabranu ulaska kojoj je pridodana odluka o vraćanju i stoga im omogućuje ukidanje ili suspenziju takve zabrane ulaska kako bi se osumnjičeniku ili optuženiku omogućilo da dođe na njezino državno područje radi sudjelovanja na raspravi.

66 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo i drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 2. Direktive 2016/343 treba tumačiti na način da mu se protivi propis države članice koji dopušta održavanje rasprave u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika iako se ta osoba nalazi izvan te države članice i ne može ući na njezino državno područje zbog zabrane ulaska koju su u odnosu na nju donijela nadležna tijela navedene države članice.

## Troškovi

67 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. **Članak 8. stavak 1. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku**

   **treba tumačiti na način da mu se:**

   **ne protivi nacionalni propis kojim se predviđa obveza osumnjičenika i optuženika u kaznenom postupku da sudjeluju na raspravi.**

2. **Članak 8. stavak 2. Direktive 2016/343**

   **treba tumačiti na način da mu se:**

   **protivi propis države članice koji dopušta održavanje rasprave u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika iako se ta osoba nalazi izvan te države članice i ne može ući na njezino državno područje zbog zabrane ulaska koju su u odnosu na nju donijela nadležna tijela navedene države članice.**

Potpisi